

אלטר אגו והשתקפויות

רוני חננאל

מבוא:

בפרויקט שלי אני רוצה לעסוק בבן אדם שאנחנו באמת, להציג את הפנימיות של הדמות בצורה שקופה לחלוטין, בלי מגננות ומסכות. לתת לגיטימציה לבן אדם האמיתי הפנימי להיות היחידי שנוכח בפריים. הפרויקט מציג את הניגודיות בין האופן בו החברה תופסת את האדם לבין האופן בו האדם תופס את עצמו. רולנד בארת (בארט', 1981) מדבר על ארבעה שדות כוח המתקיימים בצילום ומתחברים לארבעת ייצוגי "העצמי": מי שאני חושב שאני, מי שאני רוצה שאחרים יחשבו שאני, מי שאני חושב שאחרים חושבים עליי ומי שאני כצלם. שני הייצוגים הראשונים מייצגים תהליכים פנימיים ושני הייצוגים השניים מייצגים תהליכים חיצוניים.

בהתייחסות זו אני אחקור בעבודתי את הייצוגים השונים של העצמי.

מאחורי הפרויקט שלי נמצאים שני מושגים מתחום הפסיכולוגיה הנקראים 'אלטר אגו'. אלטר אגו, זה אני האחר. כינוי זה הוא לצד האחר באישיות של האדם, שבדרך כלל הוא נסתר מן העין. כלומר זאת דמות אחרת הקיימת לאותו אדם, הדומה אך שונה ממנו באופנים מסוימים, ולעיתים ההפך הגמור שלו. 'אגו' הוא מבנה האישיות המתבטא בפועל בהתנהגויות שלנו, בתפיסות ובאני העצמי המוכר לנו ולאחרים (מזרחי, 2016).

ז'אנר הצילום שלי הוא צילום מבויים, ז'אנר אשר באמצעותו אבטא את הרעיון תוך שימוש בהשתקפויות על מנת לתאר את הייצוגים השונים של העצמי.

תצלומים מבוימים מציגים התרחשות שתוכננה ונבנתה במיוחד למצלמה. המשמעות היא שיצירת התמונה מתחילה זמן-מה לפני העמדת המצלמה, לרוב לאחר תכנון קפדני של הרעיון. בסוג כזה של צילום, הצלם דומה יותר לבמאי סרטים; הוא מייצר לעתים פנטזיות ובורא מציאויות. הצלם שואף להגיע לשליטה מלאה בכל המרכיבים בתמונה: בצילום פורטרט, למשל, המצולמים נבחרים על פי הדמויות שהוא רוצה שיגלמו; המיקום המדויק לצילום נקבע מראש, כמו גם התלבושות והאביזרים של המצולמים, הפורמט, סוג התאורה, אופייה וכדומה, וכל זאת כדי למסור סיפור או לחדד את מה שהוא רוצה להעביר בצורה המדויקת ביותר. פעמים רבות תצלום מבויים שואב השראות ממקורות מגוונים ומצטט ז'אנרים אמנותיים שונים או מתכתב איתם. המסר של הצלם מתקיים בתוך מארג קשרים שנבחרו במודע. (מתוך המבע הצילומי 2017)

בעבודתי זו אחקור את הצילומים של פרנסצקה וודמן.

עבודותיהן מתכתבות עם הפרויקט שלי עקב שימוש במראות והשתקפויות לביטוי חלקים שונים של האני.

ניתוח תמונות

1. Francesca Woodman - פרנצ'סקה וודמן

פרנצ'סקה נולדה ב- 3.4.1958, בדנבר שבארצות הברית. פרנצ'סקה היא צלמת אמריקאית אשר ידועה בעיקר בזכות התמונות שלה בשחור לבן. חלק מהתמונות שלה נראות כמו סצנות מתוך סרטים, עם תחושה של תנועה ודינמיות, לעיתים קרובות עם אווירה קודרת ומסתורית. בנוסף היא השתמשה באור בצורה אמנותית מאוד, לעיתים עם ניגודיות גבוהה, אשר הדגישה את התחושות והרעיון מאחורי התמונה. הסגנון שלה נחשב לחדשני מאוד ולכן הוא השפיע על אומנויות רבות לאחר מכן.



התמונה בצבע שחור והשמלה בצבע לבן, דבר המעיד על האווירה הקודרת והמסתורית שהיא רוצה להעביר ולהדגיש בתמונה. בנוסף נוצר מצב שיש ניגודיות בתמונה, הרקע שחור והשמלה לבנה אולי זה נובע מהעובדה שהצלמת רצתה להעביר איזה מסר מסוים על הרגשות או המחשבות של הדמות. בתמונה יש עומק שדה רדוד, ולכן הרקע לא ברור, נוצרת מן אווירה מסתורית ולא ברורה בעקבות העובדה שהתמונה לא ברורה לחלוטין. בתמונה עצמה נוכחים 2 דמויות שונות אשר נוכחות בתמונה עצמה, דמות אחת אשר מחזיקה את המראה, דמות שנייה אשר מופיעה בתור המראה (כלומר ההשתקפות של הגב שלה).

התמונה צולמה בעדשה יחסית רחבה לדעתי עדשה צרה כי אין הרבה רקע והרקע מטושטש. ויש מן הקפאה של רגע מסוים. כלומר יש מהירות תריס גבוהה.



התמונה בגווני שחור, ונוצרת מן אווירה קודרת ולא ברורה סביב התמונה, כלומר קשה להבין מהתמונה מה הצלמת ניסתה להעביר ולהגיד סביב התמונה למרות שאין מספר פריטים גדול. הדמות בתמונה יושבת על הרצפה ומקפלת את גופה, המראה נמצאת בדיוק באמצע הגוף שלה וכך נוצר מצב שהמראה היא במרכז ומסתירה המון חלקים בגוף שלה (ראש, חזה ובטן). הדמות מטילה את שיערה על המראה, השיער שלה ממש נשפך למטה, בעקבות הדרך ששיערה נראה בתמונה יש הרגשה שהיא מקיאה\ עומדת להקיא. אולי עוד פרט שהצלמת רצתה להעביר. בתוך התמונה יש מן כתם בצבע לבן מוהר מאוד, הכתם הזה לא ברור מה הוא, אך יוצא ממנו מן פס של אור אשר יוצר אור בתמונה. יכול להיות שהצלמת רצתה להעביר מסר שלפעמים יש דברים בהירים קטנים כאלה שלא מאוד ברור מה הם אבל הם כן עושים טוב על הלב ובחיינו. התמונה צולמה בעדשה רחבה יחסית, כאשר הרקע של התמונה הוא רקע מלא, כלומר הוא ברור לחלוטין. יש הקפאה של רגע מסוים. כלומר יש צמצם סגור אשר גורם לעומק שדה מלא בתמונה ובנוסף יש מהירות תריס גבוה ולכן נוצר הקפאה של הרגע.



התמונה בגוונים של שחור ואפור, כאשר ברקע יש צל של הדמות ונקודות שונות של האור. גם בתמונה הזאת הדמות יושבת מכופפת על הרצפה כאשר במרכז גופה יש מראה ושערה גולש על המראה. עולה ישר קונוטציה של ייאוש, בכי, או הקאה.

הרקע בתמונה הוא קיר שכל הצבע ממנו מתקלף ועם כתמים שחורים על הקיר. ועוד פעם יש בתמונה את הניגודיות של שחור ולבן. מה שגורם לרקע להעביר תחושה של פחד ומוזרות. שהיא אולי כלואה, שהיא בחדר נטוש.

בתוך הפריים יש גם אבן בצורה של מוח, לא כל כך ידוע מה זה, מה שתורם לאווירה המוזרה והלא ברורה מהתמונה. אך אנו יודעים שעצם העובדה שהוא מונח שם, יש לו משמעות רבה אשר אמורה להעביר את המסר שהצלמת רוצה. כלומר האביזר הזה אמור לתמוך ולחזק במסר ובנרטיב של הצלמת. התמונה צולמה בעדשה צרה, כאשר יש עומק שדה מלא, כלומר הרקע ברור. יש הקפאה של רגע מסוים. עוד יש צמצם פתוח והקפאה של רגע. בתמונה יש אור טבעי.

2. Ziqian Liu -

נולדה ב 1990 בסין, היא מעוניינת ליצור תמונות שקטות עם תחושת קפדנות וסדר. עבודותיה בכוונה ממעטות להראות את פניה כי היא רוצה שהצופה ידמיין שהגוף בתמונה יכול להיות כל אחד, לכל צופה יש תפיסות שונות לגבי העבודות שלה, וזה מה שהיא מוצאת הכי מעניין ומרגש בצילום.



התמונה צולמה בעדשה צרה, כאשר יש עומק שדה מלא והקפאה של רגע, כלומר יש מהירות תריס גבוהה, הפוקוס בתמונה נמצא על הדמות ועל המראה ולכן נוצר מצב שהפרח בקידמת הפריים של הפריים מטושטש.

ההשתקפות בתמונה היא של הפרח, כלומר התמונה צולמה 'מאחורי הכתף' (מאחורנית) של הפרח. התמונה בגוונים בהירים שכולם מתחברים ביחד ויוצרים הרמוניה אשר גורמת לצופה לאהוב ולהתחבר למה שהוא רואה.

המראה היא הראש של הדמות, הקומפוזיציה והמנח שהפרח נמצא בו פשוט מושלם, הוא יוצא בצורה מושלמת מהמסגרת של המראה והיד של הדמות ממש מתחת ולכן נראה שהיא באה להחזיק אותו. הכל מאוד סימטרי בתמונה.

האור בתמונה מאוד רך ועדין ולכן זה מתכתב ומסתדר עם הצבעים של התמונה. דברי על הבחירה של הצלמת באלמנטים האלה, מה רצתה להעביר, מה הרעיון מאחורי?



התמונה צולמה בעדשה צרה, כאשר יש עומק שדה מלא והקפאה של רגע מסוים בזכות מהירות תריס גבוהה.

האור בתמונה מאוד רך וטבעי ולכן הוא גורם לתמונה להיראות יותר טבעית ואותנטית. בתמונה הזאת אין יותר מידי פרטים ולכן התמונה שומרת על קו מאוד עדין וטבעי, אך הצורה שהפריטים בתמונה מתחברים יחד בצורה סימטרית גורמים לצופה להתרשם. לדוגמא הצורה הרגליים שלה מונחות על הרצפה ואיך שמהקצה של הברך יוצאת היד אשר מחזיקה את המראה, הצופה מבין שזה לא סתם. ההשתקפות בתמונה היא העין של הדמות.



התמונה צולמה בעדשה צרה, כאשר יש הקפאה של הרגע בזכות מהירות תריס גבוה ועומק שדה רדוד בזכות צמצם סגור.

התמונה עדינה, אסתטית ונקייה, העובדה שאין הרבה פריטים בפריים ואין צורך להתמקד בהמון פריטים גורמת לתמונה להיות מלאת משמעות. התמונה היא סימטרית מאוד, הידיים נמצאות בדיוק אחת מתחת לשנייה, והמראה הקטנה עם ההשתקפות של הדמות. בעצם גורמת לצופה להרגיש מן נוחות ושלווה, התמונה משרה רוגע. לפי דעתי העין סגורה דווקא כדי להראות ולהדגיש רוגע ושלווה, מה שתומך ומחזק את האווירה שבתמונה.

3. ז'אנר אחר- ציור \ אלכסנדר רושה.

אלכסנדר רושה נולד ב-17.8.1861 בגאלוגייט, אלכסנדר היה אמן סקוטי בסוף המאה ה-19. הוא למד אדריכלות באקדמיית סנט מונגו בברידינג'טאון, גלאזגו, אך לאחר מכן עבר לאמנות, ולמד בבית הספר לאמנות של גלאזגו. לאורך שנים היצירות שלו התמקדו בציורי נוף אך בשנת 1896 עבר לצייר בעיקר פורטרטים.

בסביבות 1910 אלכסנדר עבר דימום מוחי שגרם לאיבוד השימוש ביד ימין והוא נאלץ להתאמן מחדש כדי לצייר ביד שמאל.



היצירה נקראת "The Looking Glass", לא ידוע מתי היצירה נוצרה אך יודעים שהטכניקה של הציור זה שמן על קנבס.

היצירה הזאת מתכתבת עם עבודתי בגלל שכל הציור מתעסק סביב השתקפות דמות במראה וכיצד היא נראית דרך ההשתקפות. ביצירה זו בולטת השוני בין הדמות להשתקפות, בדיוק מה שאני רוצה להעביר ולהראות בעבודה שלי.

בציור עצמו רואים דמות נשית, אלגנטית, מתוקתקת אך טיפה מלאה אשר מסתכלת לתוך מראה, מתוך המראה יוצאת ההשתקפות של הדמות. הדמות עדיין מתוקתקת ואלגנטית אך עם זאת היא יותר רזה במראה והפנים שלה קצת יותר 'גבריות', יש הרגשה של דמיון בפנים למייקל ג'קסון. אלמנט זה מתכתב עם עבודתי, השוני בין ההשתקפות לבין הדמות האמיתית.

זה מתקשר לפרויקט שלי בגלל שאפשר להבחין בנגודיות בין הדמות שבהשתקפות לבין הדמות האמתית, מה שאני מדגישה ומראה גם בעבודה שלי.

ביבליוגרפיה:

1. <https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%90%D7%9C%D7%9B%D7%A1%D7%A0%D7%93%D7%A8%D7%A8%D7%95%D7%A9%D7%94>
2. https://en.wikipedia.org/wiki/Francesca_Woodman
3. [/https://www.ziqianqian.net](https://www.ziqianqian.net)
4. [/https://www.eol.co.il/articles/701](https://www.eol.co.il/articles/701)